

jaarverslag 1993

Koren- en pelmolen *De Jonge Hendrik* te Den Andel (Gr.)

door
Martin Erik van Doornik,
vrijwillig molenaar.

INLEIDING

Hierbij ontvangt u het jaarverslag 1993 van de mooie koren- en pelmolen "De Jonge Hendrik" te Den Andel.

In het jaarverslag zijn opgenomen de historische en technische gegevens van de molen, de molenaars en zijn omgeving. Het daaropvolgende feitelijke verslag is onderverdeeld in: bezoekers op de molen; het aantal draaiuren; het weer; de veiligheid; bijzondere gebeurtenissen; onderhoud; maal- en verenigingsactiviteiten. Tenslotte sluit een artikel over vooruitzichten dit boekwerkje af.

Tot mijn spijt ben ik pas op 16 juli 1993 begonnen met het schriftelijk vastleggen van al mijn activiteiten in en rond de molen, zodat het jaarverslag niet volledig is. Uit de voorafgaande "leegte" zijn er wel zoveel mogelijk zaken uit mijn herinneringen genoteerd.

Als grafisch vakman ondervind ik momenteel enorme technologische veranderingen in de "prepress" in de grafische industrie, waar ik al sinds 1969 werkzaam ben. Een noodzakelijke opleiding op een "Apple MacIntosh"-computer in de Stadsdrukkerij van de gemeente Groningen was derhalve onontkoombaar.

Met goedvinden van mijn afdelingschef mocht ik mijn handgeschreven jaarverslag van "De Jonge Hendrik" als "oefeningsmateriaal" op de computer uitproberen.

Voorzien van het fraaie lettertype Garamont, corps 12 met een regelafstand van 14,4 punts (met uitzondering van deze inleiding), krijgt u dit jaarverslag als resultaat uit de laserprinter onder uw ogen, geïllustreerd met enkele foto's.

Het jaarverslag 1994 zal weldra volgen. Ik hoop dat u dit jaarverslag u aangenaam leesplezier zal verschaffen.

Westernieland, 6 maart 1995.

Martin E. van Doornik,

vrijwillige molenaar van "De Jonge Hendrik".

Oplage: 5 stuks, verzonden aan:

Molensichting Winsum te Winsum (Gr.)
 Stichting "De Groninger Molen" te Groningen
 Vereniging Vrienden van de Groninger Molens te Groningen
 Vereniging "De Hollandsche Molen" te Amsterdam
 Het Gilde van Vrijwillige Molenaars te Huizen (N.H.)

TECHNISCHE GEGEVENS VAN DE MOLEN

Naam molen: "De Jonge Hendrik"

Postadres: Oude Dijk tussen de nummers 7 en 9, 9956 PA Den Aniel, gemeente Winsum (Gr.), vóór de gemeentelijke herindeling van 1 januari 1990: gemeente Baflo.

Bouwjaar: 1875 met gebruikmaking van een verplaatst bovenachtkant met kap en gaande werken afkomstig van een molen te Niekerk (gem. Grootegast), aldaar gebouwd in 1847 ter vervanging van een standerdmolen uit 1610. Een aantal onderdelen uit de oude standerdmolen zitten nog steeds in het achtkant verwerkt.

Ter plaatse van "De Jonge Hendrik" hebben er twee voorgangers gestaan, die door brand verwoest werden, gebouwd in 1852 en 1859. Bij de bouw van de huidige molen in 1875 is er een molenaarszootje geboren met de naam Hendrik, wat de naam van de molen verklaart. De molenmaker was Hendrik van der Veen te Mensingeweer, de grootvader van Berend van der Veen Czn, die in 1923 de mede-oprichter was van Vereniging "De Hollandsche Molen" te Amsterdam.

Type: Achtkante bovenkruier met stelling van het Groninger type.

Functie: Koren- en pelmolen, d.w.z. het malen van granen tot meel en het pellen van gerst tot gort. Voor het laatst beroepshalve gemalen eind december 1984, voor het laatst beroepshalve gepeld op 29 januari 1983. Vanaf 5 maart 1993 wordt er op vrijwillige basis weer geregeld gemalen. In die tussenliggende periode werd er alleen "voor de prins" gedraaid.

Eigenaar: Jan Alje Muda (* 1885 - † 1977) van 1932 t/m 1963, Tiddo Klaas Muda (* 1916 - † 1986) van 1963 t/m 1968, gemeente Baflo tot 1985, Stichting Groninger Molenvrienden tot 1987, daarna Stichting "De Groninger Molen", die in verband met de gemeentelijke herindeling de molen op 2 oktober 1993 overdroeg aan Molenstichting Winsum, de huidige eigenaar. De molen wordt geheel kosteloos aan de vrijwillige molenaar beschikbaar gesteld.

Landschappelijke waarde: Bijzonder fraai gelegen aan de noordzijde van het dorp met een volkomen open biotoop. Bij heldere nachten is zelfs de vuurtoren "Brandaris" van Terschelling vanaf de stelling zichtbaar, wat neerkomt op een afstand van 85 km! Vanuit de kap is Duitsland zelfs goed te zien.

Het grote dak van de boerderij Oude Dijk 28 ten zuidoosten van de molen zorgt wel voor enige turbulentie bij wind uit deze richting. In het Noordgroninger landschap is de molen reeds van ver te zien.

Constructie: Gemetselde achtkante onderbouw, hoog 7,92 m. met pilasters op de acht hoeken; breedte binnenwerks op de begane grond 8,50 m., terwijl de muur vanbinnen 16-kantig is met de muurdikte van 35 cm. op het midden van de acht velden. Formaat baksteen 5 x 12 x 24 cm. Tot 1962 was de zuidwestelijke helft van het stenen onderachtkant wit bepleisterd. Vanwege de zeer slechte staat van deze "regenzijde" is de buitenste steenlaag in 1962 afgehakt en met nieuwe stenen van het formaat 5 x 12 x 20 cm. opgemetseld door aannemer Pool te Warffum.

Bovenop het stenen onderstuk is een halfsteens tussenstuk opgemetseld, hoog 1,22 meter. Breedte tussen de kozijnen van de beide stellingdeuren 7,84 m. De stellinghoogte bedraagt 7,90 meter. Het grotendeels grenen achtkant heeft geen ondertafelement. In de acht hoeken liggen plm. 6 cm. dikke betonnen vierkante platen op de onderbouw, waarop eiken peuthouten van zeer verschillende diktes, daarop rust koud het achtkant, hoog tot bovenkant boventafelement 8,54 m. Diameter kuip 4,42 m. binnenwerks.

Het fraai getailleerde bovenachtkant is met asfalt bekleed. Totale hoogte tot de hoogste punt van de vorstplank op de kap: 19,80 meter. De afstand tussen het boventafelement tot de onderkant van de voeghouten is 28 cm., wat door de behoorlijk versleten kruineuten te laag is. De kap is met vertikaal gepotdekselde geteerde planken gedekt.

Wiekenkruis: gelaste stalen roeden, vlucht 22 meter. Binnenroede fabrikaat Bremer, nummer onder de Dekkerbeplatingen, jaar 1981. Buitenroede fabrikaat Bremer, nummer 97, jaar 1962, beide roeden in de askop 31 x 37 cm. Binnenroede is zelfzwichtend met 24 kleppen per wiek, gecombineerd met het wieksysteem Dekker, waarin neusremkleppen. Buitenroede is eveneens zelfzwichtend met 22 kleppen per wiek, gecombineerd met het wieksysteem Van Bussel, waarin neusremkleppen. Het geheel wordt door een "spin" met een stang door de doorboorde bovenas bediend. Het vervelende gestoei met oudhollandse zeilen is dus hier niet nodig.

Bovenas: IJzergieterij J.M. de Muinck Keizer te Martenshoek (gem. Hoogezand-Sappemeer), nummer 110, jaar 1903. Tot 1903 lag hier een houten bovenas, waarvan de grote halssteen nu nog bewaard is gebleven. Waarschijnlijk is er in 1903 de zelfzwichting op de molen aangebracht, waarvoor een nieuwe doorboorde as van gietijzer nodig zou zijn. Lengte bovenas van walpen tot pen: 6,095 meter, roedegaten 36 x 46,5 cm.

Kruierwerk: Houten neutenkruierwerk op 24 eiken neuten binnen een keerkuip met 8 dunne keerneuten. Aan de staart een ijzeren kruilier met rondgaande kruiketting op de stelling. De molen kruit zeer zwaar. Volgens berekeningen naar de formule van Joh. Cnossens, neutenkruierdeskundige en molenaar op "De Hoop" te Stiens (Fr.), is de trekkracht op de kruiketting 852 kg. bij zwenkkracht van ongeveer 35 kg., terwijl de wrijvingskracht van de overring op de neuten 2249 kg. bedraagt! De oorzaak kwam pas in januari 1995 aan het licht, doordat de burgemeester en de voorste delen van de voeghouten over de keerkuip slepen, veroorzaakt door de versleten neuten. Het smeren van de kuip bracht nadien verlichting, maar de zwenkkracht moet normaal gesproken nooit zwaarder zijn dan plm. 15 kg!

Vang: IJzeren bandvang met korte sabelijzer of vanghaak en vangstok.

Overbrengingen: Bovenwiel met 65 kammen, steek 11,4 cm. Diameter bovenwiel 2,69 meter. Bonkelaar met 34 kammen, diameter 1,30 meter.

De zeer oude koningsspil, dik 48,5 x 48,5 cm. van eikenhout, deed vroeger dienst als standaard van de Niekerker standerdmolen uit 1610. Hierop zijn de richels voor de zetel en gaten voor de steekbanden nog zichtbaar.

Kammenluitafel met 26 kammen; luiaswiel met 21 kammen aan de zuidkant; aandrijfwieltje voor grote jacobsladder met 10 kammen aan de noordkant. In januari 1994 werden de oude, versleten kammen van de kammenluitafel door nieuwe vervangen. Op een der oude kamstaarten stond geschreven: Jan Boorsema 1869.

Spoorwiel met 97 kammen, steek 9,2 cm., diameter 2,71 meter, exclusief kamkoppen. Het spoorwiel heeft in de Niekerker standerdmolen nog dienst gedaan als bovenwiel, zij het met een andere velg. De oude kruisarmen vertonen namelijk inkepingen welke geschikt zijn voor 8 plooistukken van het bovenwielformaat.

Beide pelschijflopen (oost en west) 19 staven, overbrengingsverhouding bovenas-pelstenen 1 : 9,761.

Steenschijfloop 16de kunststenen (zuidoost) 25 staven, overbrengingsverhouding bovenas-maalstenen 1 : 7,48.

Schijfloop tarwepletterij (zuidwest) 25 staven, met onderaan de spil een omgekeerde bonkelaar

met 25 kammen, diameter 63 cm., steek 7,2 cm. Daaraan werkt een haakse bonkelaar met 38 kammen, diameter 92 cm. Op de ijzeren as daarvan zit een ijzeren riemschijf, diameter 80 cm. die via een leren riem de tarwepletterij een zolder lager aandrijft. De molen moest het zich sinds 1984 zonder pletterij, een belangrijk toestel met twee zware ijzeren walsrollen, stellen. Eind 1994 zijn de originele onderdelen van de pletterij elders gelukkig teruggevonden en naar de molen terug gebracht. Begin 1995 is het toestel gerestaureerd en weer op de windkracht aangesloten. De westelijke pelspil heeft een riemaandrijving met de kleine jacobsladder in dubbele kokers en de oostelijke pelspil heeft ook een riemaandrijving, die met de gortzeverij verbonden is. Op de tweede zolder, onder stellinghoogte dus, zijn de bolspillen van de beide pelstenen zichtbaar. De oostelijke bolspil heeft weer een omgekeerde bonkelaar met 19 kammen, steek 5,6 cm., die een haakse bonkelaar aandrijft van de waaierkast met 13 kammen. Op de as daarvan zit een kleine houten riemschijf die met een leren riem naar de zesbladige waaier leidt.

Inrichting van de molen: De begane grond is voor ontvangst van granen en afvoer van gemalen produkten; stortkeldertje van de grote jacobsladder die tot de luizolder gaat; parkeren van de fiets van de molenaar; verkooptafeltje met weegschaaltje voor meel; in het noordoosten is een afgetimmerde ruimte als kantoor annex kantine van de molenaar aanwezig. Na het overlijden van de oude molenaar Tiddo Muda is het molenaarshuis van de molen gescheiden en zo bestaat er behoefte aan een dergelijke ruimte voor de huidige molenaar.

Aan de zuidoostelijke wand bevindt zich de meterkast van de elektriciteit. Verder staan er verspreid een aantal voorwerpen, zoals een steekwagen, motorgrasmaaiër, verrijdbare reclamebord (die tijdens het draaien van de molen aan de overkant van de straat wordt neergezet om bezoekers te lokken), benevens wat afgedankte molenwielen. Tegen de noordwand ligt er wat houtvoorraad ten behoeve van klussen in de molen.

De hoogte van de begane grond (*bovenkant vloer tot bovenkant bovenliggende vloer, zo verder in de molen*) is slechts 2,18 meter. Pas op dus voor de lage legeringsbalken, die slechts 1,79 meter boven de vloer liggen!

Eerste zolder: hoog 2,26 meter. Hier is de werkplaats met een werkbank ingericht voor onderhoud aan de molen. Daar hangen vier grote showpanelen met de door de molenaar zelf gemaakte 13 x 18 cm. zwart-wit foto's van buitenlandse molens.

Het oostelijke gedeelte van deze zolder is in 1983 met een houten wand dichtgetimmerd als opslagplaats voor graan, welke nu niet meer wordt benut.

Tweede zolder: hoog 3,51 meter, inclusief de dubbele vloeren van de dustgroep (dus onder de stellingzolder), welke 90 cm. hoog is. Hier staat de grote waaierkast en er hangen twee paarden voor het lagere van de bolspillen van de pelstenen. De dubbele pelvloeren beslaan ongeveer 70 procent van het bovengedeelte van de tweede zolder. Ondergedeelte kleine dubbele jacobsladder.

Derde zolder (stellingzolder): hoog 2,70 meter. Meelpijp met maalbak, de beide pelspillen, gortzeverij met krukas en vliegwiel. Op de plaats van de in 1984 verdwenen pletterij heeft tot oktober 1994 een lelijke groene wanmolen gestaan, aangedreven door een elektromotor. Deze motor is in 1990 naar molen "De Lelie" te Eenrum gebracht om daar een buil aan te drijven. In verband met het herplaatsen van de teruggevonden pletterij begin 1995 is de wanmolen naar de tweede zolder verhuisd. Bovengedeelte kleine dubbele jacobsladder.

In een hoek liggen reserve-zelfzwichtingskleppen opgeslagen. Een deel daarvan is tweedehands afkomstig van de in 1967 afgebrande poldermolen "De Ruimte" te Tinallinge. Op deze zolder hangt het smeedijzeren paard met pasbalk van het koppel maalstenen. Beide stellingdeuren oost en west. Hier zijn de onderste "poten" van de acht enkele veldkruizen zichtbaar, die op 1,74 meter boven de vloer van de stellingzolder beginnen.

Vierde zolder (steenzolder): hoog 2,57 meter. Koppel maalstenen met toebehoren, haakse bonke-laars van pletterij, steenkraan, gersthokken en beide pelspillen. De trap naar de kap is voorzien van een opvallend waarschuwingsbord. Naast de gersthokken hangt een paneel met een soort stripverhaal in vorm van foto's waarin wordt uitgelegd hoe een molenaar het koppel maalstenen openlegt om te gaan scherpen of "billen". De acht onderste enkele veldkruizen zijn hier groten-deels zichtbaar, van onderkant tot bovenkant 2,72 meter hoog. 26 Centimeter daarboven begin-nen de acht dubbele veldkruizen, hoog 2,91 meter. Ze lijken dan wel op de "andreakruizen" bij onbewaakte spoorwegovergangen. De afstand tussen de harten van beide kruizen is 85 cm.

Vijfde zolder (luizolder): hoog eveneens 2,57 meter. Deze zolder is slechts aan de noordkant van een klein vloertje voorzien als tussenplatform tussen de trappen naar de kap. Deze zolder vormt eigenlijk één geheel met de steenzolder.

Spoorwiel met vier schijflopen, kop van de grote jacobs ladder die tot de begane grond doorloopt. Luiwerk met bedieningshefboom. Net boven het spoorwiel liggen hier twee z.g. scheerbalken van grenen. Ze hebben vroeger (in Niekerk?) als houten roeden dienst gedaan, want er zitten hier nog gaten voor heklatten in.

Zesde zolder (kapzolder): Hoogte tot onderkant nokbalk bij de voorwolf 3,85 meter, hoogte tot boventafelement 85 cm., hoogte tot smeervloer achter de windpeluw 1,525 meter. Met deze maten dient men rekening te houden met de te lage kruineuten door slijtage!

Bovenas met bovenwiel, console met zelfzwichtings-bedieningsmechanisme bij de pen van de bovenas, ijzeren bandvang met korte sabelijzer of vanghaak, versleten pal, twee bovenwielstutten. Tegen de nokbalk zit een TL-lamp bevestigd voor werkzaamheden in de kap tijdens donker buiten.

Versieringen: Twee kleine gevelstenen boven elkaar geplaatst boven het boograam van de ingangs-deuren. Op de bovenste steen staat de naam van de molen vermeld: DE JONGE HENDRIK en op de onderste steen: ANNO 1875. Blijkens een foto uit 1962, waarop de beide stenen zichtbaar zijn, was de verflaag op de onderste steen nogal afgebladderd. Daarachter was het jaar-tal 1739 voor een groot deel zichtbaar. Het is ondanks nijvere naspeuringen tot op heden onbe-kend gebleven wat de herkomst van deze oude steen zou zijn.

Bovenaan het achtkante molenlijf zit een fraaie, zeer brede geprofileerde kroonlijst, in de kleuren rood-wit-blauw geverfd. Het is een opvallend element aan de molen.

Leuke baard met in het midden twee "billen" en links en rechts dubbele krullen. Op de baard staan in zwart geschilderd de naam en het jaartal van de molen op witte achtergrond. Rood afgebiesd. De baard is in oktober 1989 door de molenaar vernieuwd, lang 2,94 meter.

De vangstok is rood-wit-blauw geslingerd geverfd met een Bremer-haan erop.

Fraaie halfronde raam boven de ingangsdeuren met 7 ruiten, gedeeld door gebogen roeden. Hij is aan de hand van oude foto's in augustus 1994 nieuw gemaakt door de molenaar. Het vorige raam was een goedkope imitatie met slechts drie ruiten uit 1963 van het oorspronkelijke raam, welke op de eerder bedoelde foto van 1962 is afgebeeld.

Verspreid in het bovenachtkant vindt men diverse gedichten en opschriften, waarvan de oudste vermelding uit 1869 dateert. Op een plank op de steenzolder is een tekening van de Niekerker molen met het jaartal 1873 aanwezig, dus vóór de verplaatsing naar Den Andel in 1875!

DE MOLENAAR

De molen "*De Jonge Hendrik*" (*bierna te noemen in dit verslag: DJH*) was jarenlang bediend door Jan Alje Muda vanaf 1932 samen met zijn zoon Tiddo Klaas Muda, die de molen in 1963 van zijn vader overnam.

Hij had in de laatste jaren, dat DJH in bedrijf was, enkele knechten: Henk de Haan uit Uithuizen, die al 17 jaar op DJH heeft megedraaid; Theo Asselman, thans wonende te Zandweer, tot ongeveer 1980; daarna Wiebe Postema uit het Friese Broeksterwoude tot 31 december 1984. Tiddo Klaas Muda, reeds in de Nederlandse molenwereld legendarisch geworden als pelmulder van de oude stempel, overleed op 16 augustus 1986 op de leeftijd van 70 jaar.

DJH was toen kort voor zijn overlijden reeds als beroepshalve malende molen exit; Henk de Haan ging als vrijwillige molenaar nog af en toe verder draaien en besloot in 1989 van molen te veranderen, te weten de "*Ceres*" te Spijk (Gr.).

Wiebe Postema heeft echter vele vernielingen in DJH aangericht en de molen helemaal niet goed onderhouden, met alle gevolgen vandien. Toen greep de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens in.

Op verzoek van het bestuur van deze vereniging is op 18 juli 1989 Martin Erik van Doornik (Blaricum, 24 februari 1951) uit Westernieland als vrijwilliger op DJH aangesteld. Vrijwilliger Van Doornik (*bierna te noemen: VD*) is eveneens op korenmolen "*De Lelie*" te Eenrum actief. Door een breuk van de voeghouten van de kap op 16 juni 1993 is "*De Lelie*" niet meer draaivaardig, zodat VD alleen maar nog op DJH werkzaam is.

VD begon zijn opleiding als vrijwilliger onder instructeur Bernard Dijk op de lesmolen "*De Onderneming*" te Vierhuizen bij Zoutkamp op 7 november 1981. Onder Dijk werd er soms ook op andere molens gedraaid. In mei 1983 deed VD stage bij de Duitse beroepsmolenaar Theodor Steenblock te Spetzerfehn, waar VD 12 uur per dag zijnde, het malen van granen en het billen van de molenstenen heeft geleerd. Op 3 oktober 1983 slaagde VD als eerste dove molenaar van Nederland op de examenmolen "*De Zwaluw*" te Hoogeveen (Dr.). Het diploma is uitgereikt door Vereniging "De Hollandsche Molen" op 3 maart 1984 in Hotel Krasnapolsky te Amsterdam. Dit met de nadruk dat VD tijdens het draaien op een molen een gehoortoestel moet dragen. Tot op heden heeft zijn doofheid (onhoorbaar tot 60 dB zonder hoortoetsel) dankzij een dergelijk toestel nog nooit tot problemen geleid.

Voorts heeft VD, zowel in het binnen- en in het buitenland, als gastmolenaar op meer dan 150 molens van uiteenlopende types gedraaid. VD draaide nadien twee jaar op de "*Aeolus*" te Adorp, daarna twee jaar op "*De Zwaluw*" te Zuurdijk, vervolgens enkele maanden op "*De Eendracht*" te Anjum (Fr.) en sinds 7 november 1987 op "*De Lelie*" te Eenrum naast de aldaar aanwezige vrijwilliger Tom Baars.

Aangezien VD vroeger in Den Andel heeft gewoond, heeft hij de oude molenaar Tiddo Muda 10 jaar gekend tot zijn overlijden, en VD zijn molenliefhebberij op DJH is ontstaan, was het dan ook een heel voorrecht voor VD om terug op de bakermat van zijn molenliefhebberij te mogen draaien. Het verscheiden van Tiddo Muda kon VD moeilijk verwerken, daarom wil VD ook alles in het werk stellen om het oude moleninterieur in authentieke staat, zij het met enige verbeteringen, te behouden, alsof Muda de deur gisteren achter zich heeft dichtgetrokken. Onder meer de uitgeholde traptreden moeten daar blijven zitten, om maar een voorbeeld te noemen. Ook moest de door Postema ontstane schade weg gewerkt worden, een klus dat maar liefst vier jaar in beslag nam.

Er zijn maar zeer weinig molens in ons land waar een vrijwilliger werkzaam is, die zelf de oude beroepsmolenaar daarvoor beroepshalve op dezelfde molen heeft zien meemaken. Een mooiere overgang is dan haast ondenkbaar.

DE OMGEVING VAN DE MOLEN

Op het molenerf stonden in de tijd van Tidde Muda zijn woonhuis, molen DJH en een vervallen schuur met kippenhok. Achter het molenhuis was er nog een vrij lange schuur aangebouwd, die langs de oostkant van de molen lag. Hij is afgebroken in 1985 zonder toestemming van de Monumentenzorg.

Kort voor het overlijden van Muda is op aandringen van zijn familie het molenhuis (Oude Dijk 9) verkocht. De heren Nico Knape, woonachtig alhier, en Paulus Frumeau, woonachtig te Baflo, werden eigenaren. Aan Muda's ziekbed in het ziekenhuis werden de notariële stukken getekend. Beide heren zijn als compagnons eigenaren van het timmerbedrijf "Indeweer" op Oude Dijk 20, schuin tegenover DJH. In het verslagjaar 1993 staat het vervallen huis al twee jaar in de steigers wegens restauratie, welke Nico en Paulus zelf uitvoeren. Het huis staat op de monumentenlijst en wordt in oude stijl teruggebracht.

In 1980 is de schuur (Oude Dijk 7), links voor de molen, afgebroken en naar vrij ontwerp in de stijl van omstreeks 1900 herbouwd, om als klein fabriekje voor sesamzaadpasta en pindakaas te dienen. De naam "Keerkring" van dit bedrijfje is in de loop van 1993 veranderd in "Nootzaak". Eigenaar is Ben Brante uit Pieterburen. De voorganger van deze schuur was in 1943 gebouwd ter vervanging van een houten schuur met geasfalteerde dak met een wolfseind aan de straatkant. Hij had een wit ventilatietorentje op het dak en er zaten diagonale "zaagmolenramen" in de houten muren. Kennelijk heeft die schuur als stal dienst gedaan voor het molenpaard en dergelijke.

De verstandhouding van de molenaar met deze burens is goed te noemen. Een ieder zorgt voor onderhoud van de grond rond deze opstallen. Een strook van 1 meter breed rondom de molen valt onder supervisie van de huidige molenaar, terwijl de tuin daaromheen aan Nico en Paulus toebehoort. Links van "Nootzaak" staat een wit huis, waar tot 1952 een kapperszaak was gevestigd. Een broer van Tidde Muda huwde in 1940 met de dochter van de kapper en hij werd molenaar op "De Vriendschap" in Winsum (Gr.). Zijn vrouw is nu weduwe en woont thans nog steeds in het molenaarshuis van "De Vriendschap". Na 1952 werd het witte huis een café met de naam "De Molen", die het volhield tot de beginjaren '80. Nu is het een gewoon woonhuis van de familie Ongering. Recht tegenover DJH is de boerderij nr. 24, met erachter grote bedrijfshallen, waar een landbouwmechanisatiebedrijf is gevestigd (verkoop en reparatie van tractoren en landbouwmachines). Nr. 22 is een woonhuis met een goud- en zilversmid-bedrijfje, welk als toeleverancier voor de juweliers dient. Nr. 20 is het al eerder genoemd timmerbedrijf. Achter de molen is het landschap (korenvelden en weilanden), volkomen open tot aan de Waddenzeedijk. Met "Nootzaak", de heren Knape en Frumeau en de molenaar wordt van de inrit naar DJH gezamenlijk gebruik gemaakt. Er zijn hierover geen afspraken gemaakt, bijvoorbeeld in de vorm van recht van overpad o.i.d. Vrachtwagens voor het leveren en ophalen van goederen van "Nootzaak", gebruik van een betonmolen, parkeren van auto's, daar wordt nooit moeilijk over gedaan. Soms wordt er 's zomers gezamenlijk gezellig op klapstoeltjes voor DJH thee of frisdrank met koek genuttigd.

De firma "Indeweer" is geen gewoon timmerbedrijf. Het gebruikt geen tropisch hardhout en er wordt op een milieuvriendelijk wijze gewerkt. Het bedrijfje is speciaal gericht op het vervangen van oude ramen, deuren, geprofileerde daklijsten van boerderijen en ander ambachtelijk houtwerk in oude stijl. Er wordt voornamelijk Pitch-pine (Amerikaans grenen) voor gebruikt. Het bedrijfje wilt hiermee een antwoord stellen tegen het helaas tegenwoordig veelvuldig verknoeien van originele bouwstijlen van huizen door middel van verkeerde kozijnprofielen en kunststoframen en ander rommel. Het uurloon is daar f 25,- lager dan bij de reguliere timmerbedrijven elders. Voorzover het geen specifieke molenmakerswerkzaamheden betreft, is DJH met goedvinden van de moleneigenaar vaste klant van "Indeweer" geworden, waar VD in veel gevallen dankbaar gebruik van maakt.

Tiddo Klaas Muda,
de laatste beroepsmolenaar
van "De Jonge Hendrik"
* 13 mei 1916 - † 16 aug. 1986

JAARVERSLAG 1993

Bezoekers: In het verslagjaar 1993 zijn er ongeveer 550 bezoekers naar DJH gekomen, met uitzondering van de gewone "klanten" die alleen maar DJH bezoeken om er meel te kopen. Molenaar VD is zeer voorzichtig wat betreft de veiligheid van de bezoekers. Als men op de stelling komt bijvoorbeeld, wordt de afwezigheid van VD als ondenkbaar geacht, evenals op de steenzolder, om de trap naar de kap te bewaken. Daarnaast wordt uiteraard de werking van de molen uitgelegd.

Van de bezoekers zijn er volgens het gastenboek twaalf nationaliteiten bekend onder de buitenlanders, met tussen de haakjes het aantal personen. Ze bestaan uit: Rusland (4*), Verenigde Staten (3), Zweden (2), Iran (2), Australië (1), Japan (2), Duitsland (12), Engeland (3), Polen (4), Frankrijk (5), Spanje (4) en Oostenrijk (2).

Voorts heeft een Duitse filmploeg uit Düsseldorf opnamen in DJH gemaakt, tot in de kap toe, terwijl de molen gewoon door heeft gedraaid, uiteraard onder veilige toezicht van VD. Hoe anders kan de film de werking van de molen op educatieve wijze uitleggen? Jammer genoeg werd er die dag geen graan gemalen.

De bezoekers zijn vaak vriendelijke mensen en slechts in twee gevallen werd er beleefd verzocht hun sigaret te doven. Op het gebied van veiligheid zijn er verder geen voorvallen geweest.

Aantal draaiuren: Daar VD, spijtig genoeg, pas op 16 juli 1993 begonnen is met het schrijven van het "scheepsjournaal" van de molen om alle belevenissen voor het nageslacht vast te leggen (naar voorbeeld van Theodor Steenblock, molenaar te Spetzerfehn in Ostfriesland, die ook de verslagen van eerdere molenaarsgeneraties in zijn familie vanaf 1704 in bezit heeft!), is het aantal draaiuren van DJH over het jaar 1993 niet compleet. Alleen op de feestelijke opening na het maalvaardig opleveren van DJH op 5 maart 1993 (ca. 4,5 draaiuren) en op de Nationale Molen-dag op 8 mei van hetzelfde jaar (8,5 uren) zijn er tijden bekend.

Van 16 juli t/m de Oudejaarsdag zijn er precies 72 draaiuren genoteerd. Daarbij zijn de tijden waarin er onderhoudswerkzaamheden hebben plaatsgevonden - de molen stond dus stil - en het dagelijks voeren van in DJH wonende molenkat Wiekje uiteraard niet meegerekend. Voorts heeft DJH van 29 oktober tot 17 december 1993 stil gestaan wegens gezondheidsredenen van VD. Namelijk door het zeer zware kruien had VD op 29 oktober in zijn rechter elleboog een pees gescheurd, wat neerkwam op tweemaal ziekenhuisbezoek en enkele weken rust. Desondanks moest VD drie keer naar DJH "uitrukken" om daar te kruien wegens verwachte stormgevaaren op 2 november, 7 en 9 december, welke daden van nadelig invloed waren op zijn rustperiode....

Over het hele jaar 1993 moest er ongeveer, globaal gezien, 200 draaiuren zijn gemaakt.

Het weer: Dankzij de zeer gunstige ligging dichtbij de Waddenzee, in combinatie met een prima molenbiotoop (5 op de biotoopschaal van "De Hollandsche Molen") heeft VD over de windvang niet te klagen. Op de 25 draaidagen vanaf het begin van het verslag en in combinatie met 5 maart en 8 mei zijn er windkrachten in Beaufort genoteerd, wat neerkwam op een gemiddelde van Beaufort 5,34 per draaidag!

Er werd op DJH onder uiteenlopende windrichtingen gedraaid of gemalen. Een op de volgende pagina staand tabelletje geven de windrichtingen weer met tussen de achterliggende haakjes het aantal draaidagen, alleen vanaf 8 mei 1993.

---

*) Betreft een bezoek van een delegatie van het Russische ministerie van Landbouw uit Moskou op 30 juli 1993.

W	(6)	N	(0)	O	(3)	Z	(0)
WNW	(1)	NNO	(2)	OZO	(0)	ZZW	(2)
NW	(4)	NO	(1)	ZO	(1)	ZW	(3)
NNW	(0)	ONO	(3)	ZZO	(2)	WZW	(3)

Tabelletje met de windrichtingen en tussen de haakjes het aantal draaidagen.

Storm op de molen: Er zijn in het verslagjaar ook een aantal zware stormen genoteerd, allen met het minimum van Beaufort 9. Hierbij heeft VD steeds maatregelen genomen door eerst goed de weerberichten te volgen (o.a. op Teletekst 704) en dan naar DJH gaan om te kruien met de kap in de verwachte windrichting en stutten, roedeketting, maalstenen (op elkaar) te controleren.

De zwaarste storm was op 10 januari 1993 met Bft. meer dan 10. Er vielen bij deze in ons land drie doden te betreuren, terwijl de open serre achter het huis van VD in Westernieland grotendeels is vernield, doch liep DJH op die dag geen noemenswaardige schade op.

Tot 16 juli zijn helaas geen stormen door het ontbreken van het tussenliggende verslag genoteerd. Op 12 oktober 1993 weer zware storm, Bft. 9-10, ZWZ. Op de voorgaande dag heeft VD de molen van ONO naar ZW gekruid met in verband daarmee. Op die stormachtige dag moest VD zelfs zijn werk op de drukkerij in Leens afbreken om zich naar Den Andel te spoeden, omdat hij zich niet op zijn gemak voelde wat er met DJH gaat gebeuren. De tocht ging per fiets over een afsand van 17 kilometer met een snelheid van 25-35 km/u zonder gebruik van trappers! Bij de Abelstokbrug was een lege vrachtwagen omgewaaid; eenabri van de bushalte voor de Rabobank te Eenrum werd uit de grond gerukt. VD bleef tot laat in de avond in DJH tot de storm was afgenomen. Geen krasje op de molen!

Op 2 november NW-storm, Bft. 9-10 en op 7 en 9 december ZW met eveneens Bft. 9-10. Ook al geen schade op DJH. Het blijkt een sterke molen te zijn!

Op al die stormdagen was het een hele belevenis om in de kap te zijn op een hevig schuddende achtkant, terwijl de wind met sterk loeiende geluiden langs de kap raasde en het bovenwiel met de vang aan de koebouten probeerde te rukken met allerlei krakende geluiden vandien.

Het is duidelijk dat DJH, vooral omdat het een zelfwichter betreft, *nóóit* zonder molenaar kan!

Ongelukken op de molen: Het is natuurlijk niet prettig om te vernemen als er toch dergelijke voorvallen op de molen hebben plaats gevonden, waarbij de molenaar betrokken is geraakt. Toch is VD wat dat betreft, hem twee keer overkomen.

Op 9 augustus 1993 - VD droeg altijd 's zomers sandalen - trapte hij met zijn linker voet door een verrotte stellingplank voor de oostelijke stellingdeuren. Daarbij is zijn grote teen-nagel afgerukt. Na het naar beneden strompelen met een rood bebloede voet kon hij zelf verbandmiddelen om zijn grote teen leggen, om daarna verder tot de orde van de (molen)dag over te gaan.

Op 29 oktober is tijdens het zwaar kruien een pees in zijn rechter elleboog gescheurd. Twee ziekenhuisbezoeken en een lange rustperiode waren het gevolg. Bij het schrijven van dit verslag op de computer in maart 1995 ondervindt VD nog steeds lichte pijn in zijn rechter elleboog.

Bijzondere gebeurtenissen op de molen: Behalve de gebruikelijke dagen waarop met DJH is gedraaid, kwamen in het verslagjaar uiteraard bijzondere gebeurtenissen op de molen voor.

Op 5 maart 1993 vond een eenvoudige opening plaats, nadat de molen maalvaardig is opgeleverd door vervanging van de maalstenen. Voor het eerst had het nieuwe koppel maalstenen proefgemalen op 10 december 1992, na 9 jaar "voor de prins" is gedraaid.

Het gevlucht was versierd met van de "Eva" te Usquert geleende vlaggetjeslijnen; enkele kranten met onder meer een kleurenfoto op de voorpagina en zelfs de televisie hadden aan die heugelijke dag aandacht besteed!

Er kwamen nogal wat bezoekers en het meelverkoop is vlot gegaan. Het lag in de bedoeling dat de molen voortaan iedere vrijdagmiddag - vanwege de ATV op het werk van VD - voor bezoekers en meelverkoop geopend is. Dit dankzij het naburige dorp Warffum, waar men vlak voor het weekend veel ging winkelen en er is altijd vrijdags markt in Warffum. En de molen staat gunstig aan de weg naar Warffum, vandaar. Op de zaterdagen, waar de meeste vrijwillige molenaars plegen te draaien, komt er haast niemand naar DJH toe!

De Nationale Molendag vond plaats op 8 mei 1993. Prachtig weer met krachtige NO-wind, Beaufort 7. Er kwamen die dag $\pm$ 90 bezoekers en er werd veel meel en diverse folders verkocht. Een groep vrijwillige molenaars uit Friesland op excursie kwam op 22 mei de molen aandoen. Er werd koffie gedronken, de echtgenote van VD bakte pannekoeken (natuurlijk hier gemalen) met rozijnen. Het was erg gezellig en overal in de molen werd rondgekeken.

Een bijzonder bezoek vond plaats op 30 juli van een delegatie van het Russische ministerie van Landbouw te Moskou. Er was een tolk bij aanwezig, zodat er geen problemen waren bij het uitleg over de werking van de molen. Het was die dag helaas zeer slecht weer, het regende pijpestelen en de oprit naar de molen kwam onder water te liggen. Een reeks aangelegde pallets naar de molendeuren zorgde voor droge voeten. Na ontvangst van een klein, maar zeer gewaardeerde geschenk, het bestaat uit een klein olieverfschilderij met een Russische zeswiekige standerdmolen op afgebeeld, wenste VD de Russen bij hun vertrek veel sterkte toe tijdens de moeilijke dagen van de Russische economie van Boris Jeltsin.

De Open Monumentendag van 11 september trok $\pm$ 35 bezoekers, wat minder geslaagd was dan op de Nationale Molendag.

Tijdens de derde week van september 1993 vond in Den Andel een feestweek plaats, genaamd "Naandel Binnensteboeten", voor welke gelegenheid DJH was versierd met vlaggetjeslijnen en de wicken in vreugdestand. Na afloop kwam DJH in aanmerking voor de derde prijs als mooiste versierde objekt van Den Andel, waarvoor de plaatselijke feestcommissie een boekenbon en een Groninger koek aan de molenaar heeft aangeboden. Zeer vereerd!

Op 18 september werd de molen aangedaan tijdens de excursie van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, die vanwege het 20-jarige jubileum binnen de eigen provincie heeft plaats gevonden. Er was die dag helaas geen wind, uitgerekend één van de twee windstille dagen van het jaar 1993!

In het verslagjaar waren er ook twee minder prettige gebeurtenissen te vermelden: op 8 mei overleed Binne Jongma, op de leeftijd van 72 jaar. Een groot Groninger molenvriend, al sinds 1949; oud-redakteur van het Groninger molenorgaan "De Zelfzwichter" op welk gebied VD vele jaren met hem had samengewerkt. Daarnaast was hij de "trouwfotograaf" tijdens het huwelijk van VD en zijn echtgenote in 1985. Hij was een persoonlijkheid en op molengebied heeft VD veel dingen van hem geleerd, onder andere het oefenen van uit het hoofd opsommen van de 82 Groninger molenregistratienummers. De molen is onmiddellijk na het bekend worden van zijn overlijden in de rouwstand gezet.

Op 31 juli overleed volkomen onverwachts koning Boudewijn van België en hij was een goede buur en vriend van ons land. Daarom heeft VD gemeend om ook niet aan dit feit voorbij te laten gaan, door de molen in rouwstand te zetten. Het was echter een onmogelijke opgave om een Belgische zwart-geel-rode vlag te vinden voor halfstok op de kap van de molen. Veel later merkte hij pas dat de Belgische consul vlakbij Winsum woonachtig is!

Een zeer belangrijke gebeurtenis mag niet onvermeld blijven: op 2 oktober 1993 vond de eigendoms-overdracht plaats van DJH van de Stichting "De Groninger Molen" naar de op 17 december 1992 opgerichte Molenstichting Winsum, in welke gemeente DJH ook is gelegen. Door de gemeentelijke herindeling kreeg Winsum ineens 7 molens binnen haar nieuwe grenzen, wat voor de gemeente een flinke post zal betekenen ten aanzien van onderhoudssubsidie. Aangezien er twee molens daarvan particulier bezit zijn, heeft de nieuwe Molenstichting Winsum nu vijf molens in bezit gekregen, waaronder die te Den Andel.

Notaris H.J. Hoenders leest tijdens de officiële overdracht van molen "De Jonge Hendrik" de notariële stukken voor in de raadszaal van de gemeente Winsum op 2 oktober 1993. Links burgemeester J.J. Postma van Winschoten, hier in de hoedanigheid als voorzitter van Stichting "De Groninger Molen" en rechts burgemeester Dr. A.A. Dees van Winsum. Foto: M.E. van Dootnik.

De officiële overdracht vond plaats in het gemeentehuis van Winsum. Daarbij waren vele bestuursleden van de beide stichtingen, een deel van het gemeentebestuur, diverse (vrijwillige) molenaars en wat genodigden met de pers, aanwezig.

Onderhoud aan de molen: In februari 1993 is de elektrische bedrading in DJH grotendeels vernieuwd, compleet met een nieuwe meterkast. De oude installatie, toch nog maar daterend uit de jaren zeventig, was voor een deel vernield en is dermate afgekeurd. De firma Arends uit Middelstum deed de werkzaamheden en op 11 februari kon voor het eerst stroom worden ingeschakeld, tot vreugde van VD, die al sinds 1989 zonder "werkstroom" moest klussen, met allerlei beperkingen vandien. Op 22 oktober van het verslagjaar heeft VD het elektrische net uitgebreid met een nieuwe TL-verlichting onder de nokbalk van de kap, voorzien van een stekker.

De molenmaker is slechts één keer op DJH geweest en wel op 24 en 25 november om de beide noord-zuid dakkisten met ramen op de stellingzolder te vervangen. Jammer genoeg zijn ze van een heel ander model dan de vorige dakkisten. Alleen de oost-west dakkisten hebben nog hun authentieke model behouden. Bovendien zijn de nieuwe dakkisten met ramen veel te zwaar uitgevoerd in bilinga-hout. Of het nog niet genoeg is, zijn de glasruiten van plastic gemaakt.... Voorts heeft de molenmaker op diezelfde dagen de linker stormluik en de beide spuitluiken in de kap vervangen.

De rest van het verslagjaar heeft VD zelf onderhoud aan DJH verricht. Beide paar stellingdeuren werden afgenomen voor een schilderbeurt in juli. De daardoor ontstane open deuropeningen waren provisorisch met oude deuren middels touwen aan de beide pelspillen dichtgemaakt.

Eén veld van de stelling aan de oostkant van de molen is uitgebroken, wat hier een merkwaardig plaatje oplevert. Daarna zullen er nieuwe stellingdelen op gespijkerd worden. Let op de veel te brede kieren tussen de delen aan de noordoost-zijde, dus rechts op de foto. De donkere strook langs het stenen achtkant is de regenkraag, die blijft zitten.

Foto: M.E. van Doornik, 2 september 1993.

Vervolgens waren de grote ingangdeuren aan de beurt. Reeds in de winter van 1992-'93 zijn de beide gevelstenen boven deze ingangdeuren in oude luister geverfd.

Van de luihuizen op de tweede zolder ontbrak al jaren één helft, terwijl op één der luihuizen op de eerste zolder een plank mist. Beide luihuizen zijn met elders in de molen gevonden planken van 30 mm. dik, op 22 augustus 1993 vernieuwd.

Het grootste karwei in het verslagjaar betrof de vervanging van twee velden stellingdelen aan de oost- en noordoostzijde. Juist deze plaatsen worden door de wind en door de zon het minst van de gehele stelling-omtrek gedroogd met snelle verrotting als gevolg. De oude vuren (!) planken dateren uit 1962 en was door iemand aangebracht die geen verstand had van molens (aannemer Pool te Warffum).

De afgerukte grote teen-nagel van VD op 9 augustus vormde de aanleiding om na overleg met de moleneigenaar nieuw hout versneld te bestellen. Daar de molenmaker toen met vakantie afwezig was, was er aan VD verzocht de zaken zelf te regelen. Twee velden bangkirai-hout kostte volgens een offerte f 772,50 incl. BTW, geleverd door de fa. Ubbens te Uithuizermeeden met fa. "Indeweer" als tussenpersoon. Het werk aan de stelling werd zelf door VD tijdens vier vrije dagen uitgevoerd. Het was een vreemd gezicht geweest, om de molen met maar zes velden stelling aan te schouwen, behoudens de buitensluiting, liggers en balie! De zware planken van 30 kg. per stuk werden middels houten hijsblokken, bevestigd aan een horizontale roede, naar boven gehesen. Verder was het vurenhouten kozijn van de oostelijke stellingdeuren, in 1972 gemaakt, hard aan vervanging toe. De dubbele deuren hingen nog maar aan de bovenste scharnieren, zo rot was het hout. Het timmerbedrijf "Indeweer" wist een honderd jaar oude balk van pitch-pine, afkomstig uit een gesloopt pakhuis in stad Groningen, voor f 72,- op de kop te tikken. Het hout was nog in zeer goede staat en geurde sterk naar hars. Deze balk is verzaagd en bewerkt tot kozijn door VD. Bij het afsluiten van het verslagjaar was het kozijn gereed, maar nog steeds niet in de muur geplaatst. Het wachten was op aanschaf van een 40 cm. lange steenboor voor dit werk.

Een losgeraakte schrankschuur van de stelling, zeg maar de "rechterteen" van een kraaipeet, linksboven de ingangdeuren, werd eveneens door VD vastgemaakt. Zo'n ruim drie meter lang stuk azobéhout, dat naar beneden zal vallen, daar moet men maar niet aan denken!

Verder zijn op de Dekkerroede een aantal zelfzwichtingskleppen vervangen, terwijl een aantal losgeraakte aluminiumplaten op het Dekkerprofiel met nieuwe schroeven zijn vastgezet. Ze waren met veel te kleine spijkers vastgezet in 1981.

Eind december trok VD de stoute schoenen aan met het besluit voortaan zelf kammen voor het gaande werk te vervangen. Alle 47 kammen van het kammenluiwerk waren aan vervanging toe, evenals drie kammen in het bovenwiel. Vele exemplaren waren versleten of gebroken. Tijdens het luien van de zakken ging de luias hevig stoteren, wat funest is voor de ophanging van de bedieningshefboom. Alsof je deelneemt aan de wielerklassieker Parijs-Roubaix.... Het boek "Molenwielen" van Anton Sipman vormde een goede leidraad voor het vervaardigen van nieuwe kammen, uiteraard in combinatie met een goede "feeling" tijdens dit werk. VD beschikt over een partij oude kammen uit Zuid-Holland en uit de molen van Eenrum van grotere maten en ze verkeerden nog in goede staat. Helaas zijn deze oude kammen niet groot genoeg voor het bovenwiel, zodat een aantal nieuwe boetkammen bij de molenmaker besteld moest worden, voor f 100,- per stuk. De molenaar zorgde voor de verdere bewerking van de zo harde kamkoppen en kamstaarten. Een nieuwe kam maken met behulp van een zelfgemaakte mal, kostte ruim twee uur per stuk, daarom zijn bij het afsluiten van het verslagjaar nog maar twee nieuwe kammen gereed.

Met een beitel en mokertje wordt de kop van een nieuwe bovenwielkam in model bewerkt. Daarna wordt de kop met een slijpschijf glad geschuurd.

Foto: M.E. van Doornik,
25 februari 1994.

Het malen op de molen: Er is in het verslagjaar ongeveer 600 kg. tarwe gemalen, wat niet veel is. Omdat er geen buil in de molen aanwezig is, wordt er bloem ingekocht bij een beroepsmolenaar. Het meeste meel wordt verkocht in de zomermaanden en in december. De inkomsten uit het meelverkoop is uitsluitend voor klein onderhoud van de molen en voor kattevoer van de molenkat Wiekje bestemd.

Voor het wegen van de zakjes meel heeft VD daartoe een keukenweegschaaltje van f 10,- bij de HEMA gekocht, met een weegvermogen van 2 kg. Op 17 december kwam "Herr Flick" (uit de TV-serie "Allo Allo" door zijn gelijkenis) van het IJkwezen te Delft onverwachts een noodlanding bij de molen maken met de brutale mededeling dat het keukenweegschaaltje afgekeurd is. Het moest een echte winkelweegschaal zijn. Ja hoor, zeker twee handen op één buik met de grote weegschaalfabrikanten. Ondanks het verweer dat VD het meel op eerlijke wijze weegt en het weegschaaltje daartoe eerlijk is afgesteld, plakte "Herr Flick" prompt een "Afgekeurd"-sticker op het toestelletje. Er was een slager in Eenrum die een mooie Berkel te koop had staan, doch vroeg een te hoog bedrag voor. Bovendien kon hij niet meer dan 500 gram wegen, wat te weinig is....

"Naargens veur neudeg" vond de molenaar in gedachten, en na vertrek van het IJkwezen ging de sticker eraf. De Molenstichting Winsum had een bascule te koop aangeboden voor f 75,-, doch is bij het afsluiten van het verslagjaar hierover nog geen besluit genomen, want het geld kon VD veel liever aan de molen besteden. Het was natuurlijk vervelend als zo'n instantie net voor de feestdagen, waar juist veel meel wordt verkocht, binnen kwam vallen. Gewoon *eerlijk* wegen en punt, basta, daarmee uit, finito!

Een vrijwillige molenaar, die met het meelverkoop inkomsten geniet voor de onderhoud van de molen, is vrijgesteld van belastingen en van pacht van de molen.

Om concurrentie te voorkomen bij de beroepsmolenaars wordt het graan en de bloem ingekocht bij molenaar Rolf Wassens van de "Joenswert" te Feerwerd, die aangesloten is bij het Ambachtelijke Korenmolenaarsgilde. De AKG-statuten bepalen namelijk dat binnen een straal van 40 kilometer rond een AKG-korenmolen het niet toegestaan is om zelf beroepshalve graan te kunnen malen. Rolf heeft het toch al niet gemakkelijk met nog drie andere beroepsmolenaars binnen de straal van 40 km. rondom Feerwerd. Dat zijn "De Leeuw" te Oldehove, "De Hoop" te Kropswolde en de "Paiser Meul" te Peize. Molenaars zijn een apart slag volkje, ze zijn vaak eerlijke mensen en zullen nooit hun collega's beconcurreren. Op die manier wordt hun bestaan zo in stand gehouden.

Verenigingsactiviteiten: VD is al sinds 1979 lid van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, opgericht op 4 oktober 1973. Lidnummer 113. Hij heeft al die jaren nog nooit een vergadering overgeslagen, het is vaak gezellig om andere molenvrienden te ontmoeten. Sinds 1981 was hij de samensteller van het Groninger molenorgaan "De Zelfzwichter". Op verzoek van de redactie moest VD met sterke tegenzin zijn montage-activiteiten van het blad in juni 1993 beëindigen in verband met de moderne DTP-tekstverwerkingen op de drukkerij, waar "De Zelfzwichter" wordt gedrukt. Al 12 jaar lang had VD zo'n 50 nummers bij hem thuis op de montagetafel in elkaar gedraaid! Voorts beschikt hij - al sinds 1965 - over een eigen doka om molenfoto's te ontwikkelen. Enkele malen mocht hij fraaie dia's van molens, gemaakt tijdens zijn buitenlandse molenfietstochten, vertonen bij deze vereniging.

Voor het werken met een molen is een lidmaatschap van het Gilde van Vrijwillige Molenaars beslist noodzakelijk, een soort "vakbond" voor vrije tijds-molenaars. Het Gilde biedt mogelijkheden tot het verzorgen van de verplichte molenongevallenverzekeringen. VD is sinds 1981 lid van.

Eveneens sinds 1981 is hij lid van de Vereniging "De Hollandsche Molen" te Amsterdam. Daarnaast is hij lid van molenverenigingen in Zeeland, Friesland, Gelderland, Engeland en België. Door de zovele contributies bij elkaar moest VD later zijn lidmaatschap bij de laatste drie helaas opzeggen. Dankzij dergelijke verenigingsactiviteiten kwam hij in contact met de bekende molen-deskundigen Ir. I.J. de Kramer uit Leidschendam en Frans Weemaes uit Terneuzen, bij wie hij om adviezen terecht kon voor onderhoud van DJH. Zo is het nieuwe koppel maalstenen (fabriekaat Heinrich van Hees te Geldern - Dld.) in 1991 van De Kramers tekentafel afkomstig.

U kunt zien hoe belangrijk molenverenigingsactiviteiten van invloed kunnen zijn op het instandhouden van de molen.

VOORUITZICHTEN

Ten aanzien van de staat van onderhoud moet er op DJH nog heel veel gebeuren. Zo moet er in de nabije toekomst de overige zes velden stellingdelen vervangen worden; er is veel schilderwerk nodig; de korte spruit verkeert in zeer slechte toestand; de kruineuten zijn te diep ingesleten; de molen is niet meer pelvaardig. Want de bodem van een der schootemmers is eruit verrot en de kleine dubbele jacobsladder is vermolmd. De pelstenen kunnen nog wel draaien, maar meer ook niet. Het pelblik begint te roesten. De gortzeverij ligt er gedemonteerd bij. De kap moet zonodig geteerd worden; de asfaltbekleding van het achtkant bijgewerkt. De tarwepletterij op de stellingzolder is in het verslagjaar sinds 1984 nog steeds verdwenen.

Door de gehele molen is een behandeling tegen houtworm en bonte knaagkever beslist noodzakelijk. Het kleine houten vloertje achter het spoorwiel, dienende als platformpje tussen de trappen naar de kap, is aan vervanging toe. Ook moet een raam boven de westelijke stellingdeur vernieuwd worden, evenals het boograam boven de ingangseuren, die naar beneden dreigt te kletteren. Hier en daar op de begane grond in de molen moet de stuclaag op de muren bijgewerkt worden.

Het gevlucht is erg wanwichtig. Vóór de aanstelling van VD als vrijwilliger in 1989 op DJH heeft de "verbusselde" Bremer-buitenroede uit 1962 jaren lang vertikaal gestaan, zodat de binnenkant van de onderste end door roestvorming zo dun is geworden en daardoor de roede in gewicht uit balans is geraakt. De "verdekkerde" Bremer-binnenroede uit 1981 heeft eveneens jarenlang horizontaal gezeten, zodat binnenin het dekkerprofiel het hemelwater lang is blijven zitten op de houten Dekkerneuzen. Daarin is het begin van houtrot al geconstateerd.

Tiddo Muda had zijn molen met de Dekkerroede altijd in verticale stand weggezet, dat zijn onder meer uit de oude foto's van DJH gebleken, eigenlijk alleen maar in verband met de porring van zo'n binnenroede. Door de porring zou de roede in horizontale stand sterk voorover neigen, met gevolgen voor de askopwiggen, zeker hier met zo'n zwaar wieksysteem.

Bij een keuring van de bliksemafleiderinstallatie op DJH in juli 1990 constateerde men het ontbreken van koperen aansluitbruggetjes op de roeden en is het derhalve afgekeurd. De molen-eigenaar is onmiddellijk daarna gevraagd daaraan iets te doen, maar bij het afsluiten van het verslagjaar wordt het kabelklemmetje nog steeds koud op de rand van de roede-end vastgeklemd.

Om de tijden van Tiddo Muda weer te herleven, streeft VD ernaar om met de molen zoveel mogelijk graan te kunnen malen. Naar leveranciers en afnemers van maalprodukten wordt, zij het rekening houdende met de AKG-voorschriften, nog gezocht. Verder moet de bekendheid van de "Molen van Muda" door middel van publikaties en propaganda in eigen omgeving aan de bevolking op peil worden gehouden, wat niet altijd gemakkelijk is.

In 1985 heeft de toenmalige gemeente Basflo bij het overdragen van de molen aan de, nu voormalige, Stichting Groninger Molenvrienden een toezegging gedaan van jaarlijks f 5.000,— onderhoudssubsidie aan de molen voor de duur van 10 jaar, welke verplichting op 1 januari 1990 in verband met de gemeentelijke herindelingen door de gemeente Winsum is overgenomen.

Bij het afsluiten van het verslagjaar 1993 zien wij het einde van dat periode van 10 jaar langzaam maar zeker tegemoet komen. Hoe moet het daarna verder? Wij hebben het toch al moeilijk met de nieuwe subsidieregeling voor monumenten van tegenwoordig.

Eén ding staat vast: "De Jonge Hendrik" zal en moet in de lengte der komende jaren zoveel mogelijk draai- en maalvaardig blijven!